

Tartalom: Reminiscentiák 1837ről, (Árokalyi) 89. l. Egyveleg, (13.) 96. l.

Reminiscentiák 1837ről.

(Folytatás.)

III.

Brassó' kereskedése. — Műipar. — Gyapottfonás. — Duna- és Ólt-hajózás. — Rotenbaecher Keresztély. — Schneller erőművész. — Tisztaság. — Vízartók. — Sétatér. — Párhuzam Szeben és Brassó közt. — Czenktető.

Erdélyi embernek, kivált ha nem vala szerencséje bépillantathatni a' Kárpátokon túli világba, bajoson leend fogalma kereskedő városról, mig Brassóban meg nem fordult; mert eldönthetetlenül igaz az, hogy Brassó első, vagy jobban mondvá, egyetlen város Erdélyben, melly a' „kereskedő“ nevet megérdemli. Ha a' kereskedés alatt ollyas valamit értünk, melly egy ország' vagy város' virágzóbb jólétére, gazdagságára, szebbülésére, az erkölcsök' simulására 's némi erkölcsi fontosságra is felette sokat tehet, úgy Brassót 's talán szegtül végtül Szebent is kivéve, nincs másutt kereskedés Erdélyben; mert azon kereskedés, melly majd minden városainkban szinte kirekesztőleg örmények és zsidók által üzetik, a' mennyiben pénzünket a' valahai láthatás' reménye nélkül kiviszi az országból, inkább sulyosítja mint apasztja temérdek szegénységünket. De azért e' két nép is némileg köszönetet inkább mint kárhoztatást ér-

demel, avvagy csak azért is, mert ők hoznak érintésbe minket a' civilizált világ' kényelmeivel, ők ismertetnek meg a' csinosabb izlés', divat', 's a' t. kellemeivel.

Ki a' havasokról leszakadó számtalan kisebb nagyobb folyamokat látja, a' mint azok Brassó körül a' Barcza' földjét mint megannyi ezüst kigyózatok át futva, az Óltba rohannak, azt hinné, gyárak, helyesen alkalmazott erőmivek teszik ezen helyet a' honi 's szomszéd földi kereskedés' tüzhelyévé. Éppen nem: Brassóban nincsenek még gyárak, ismeretlenek az erőmivek, természetményeit többnyire maga 's vidéke emészti fel, folyóvizei lisztelő malmokat, ványólkát hajtának, 's az Ólt, melly Erdély' déli részeinek Dunájává válhatnék, még nem hajózható. Mesterségek', kézmivek' virágzása, szóval a' műipar az, melly párosítva hasonlíthatlan szorgalommal, 's egy bölcs és előre látó ki-mélléssel, Brassónak egy rangot vívnek ki az erdélyi városok' sorában, millyennel más nem bír, azon rangot mellyet a' jólét 's a' gazdagságad. Adjuk hozzá, hogy egy áldásdus, de merőben civilizálatlan ország' kellő szomszéd-ságában fekvén, van esze, de van akaratja, 's kitartása is szerencsés helyzetét hasznára fordítani.]

A' mi karavánoknál a' költőisen úgy nevezett „puszták' hajója“ a' teve 's Dunánkon a' büszke gőzösök, éppen az Brassóban azon 10—12 ló erejű roppant fuvarok' tömege, mellyeken mint középponti helyről a' brassói kézmivek egy-

felől Oláh, másfelől Magyar honba 's Austriába vándorolnak. Telvek ezekkel mindég a' fogadók' fészerei, utczák, piacok. Ezen szekerek' örökös fel- és lerakódásuk, az áruk körül forgolódók' tarka csoportja, kik közt a' tűzről patant székelyt a' csendes száasztól 's a' keleties öltözetü görögtől a' beretvált homlokkal könnyen megismerheted; az a' sürgölődés, mozgás, futás lótas, surlódás, melly itt mintegy tengerparton a' legfestőbb vegyületekben hullámszik; aztán az előre látó szásznak, 's gyanakodó görögnek azon nyugtalan reménye, melylyel gazdag fuvarját szívetől kiszakasztva a' nyereség' szélveszes útjába indítja 's a' t., mindezek bizonyos élelenségét kölcsönöznek Brassónak, melly más városok' dologtalan, 's emberszóló tátogóival éles ellentétben áll.

Sokan, talán ebbeli fogyatkozásunkat fedezni akarólag, Brassót az erdélyi kereskedés középpontjának szeretik nevezni. Am de a' középponti kereskedés' áldásai, mint a' vitzükör felett képződött karika az utósó partokig, elterjednek a' középpont' mint szívér körüli erek minden ágazataiba, holott a' brassói kereskedés' főiránya Moldva 's Oláhország; valami szivarog csak át belőle a' Sárkányon, 's annak is egy része Magyar honba szállítatik. A' mit Erdély' természetényeiből Brassó feldolgozik, az azokért fizetett pénz külön nemü gypaju szöveteiben, nyers és festett gypott fonalával többszörösön visszafizeteti. Aztán Erdély távulról sincs kereskedő országnak érlelve, lakósa' hibája miatt az igaz, mellyért keservesen is lakolnak, 's Brassó benne úgy áll, mint az egykor magasra hágható honi kereskedésnek egy tiszteletre méltó intő példánya. V

Brassóban jelenleg mintegy 80 nagyobb kereskedő ház találatik; apróbb száma nélkül. 42 czéhookban 's több szabad társulatokban készítik fel a' növényi és állati termékeket, melylyekből ha egy részt elemeszt is a' város' né-

pessége, de a' legnagyobb résznek árra készpénzben kerül vissza Brassóba 's a' vidékbe. — 1813ban a' brassói műszorgalom czéhos és czéhatlan társulatokban, Marienburg szerént, 1638 mesterek által üzetett, kikhez még ha a' szorosb értelemben vett divatárusokat, boltosokat 's mindnyájoknak segédeit, az úgy nevezett messterlegényeket 's inasokat számláljuk, bátran állíthatjuk, hogy Brassó' 24,000 népességének hatoda legalább a' kereskedési vagy műszorgalmi egyesületben munkás részt veszen. Az említett író, ki mint huzamoson brassói lakós, 's később vidombáki pap a' brassói viszonyokat gyökeresen ismerte, a' brassói műszorgalom' értékét 1807-ben a' feldolgozott anyagot is oda foglalva, 2,653,964fr. teszi. Ebből Erdélyben 's a' császári tartományokban 1,223,748 fr., a' török tartományokban 975,549 fr. értékű adattatott el. A' tulajdonképpen portéka 's pénzkereskedés is mintegy annyira mehetvén, felvehetjük hogy a' brassói kereskedésben évenként mintegy öt millió fr. fordul meg. Azonban a' bévitel, 's kivitel közti viszonyokat miután a' testvér hon' határszélein fennálló harminczadok eltöröltettek, csak hozzávetőleg is bajos, sőt szinte lehetetlen meghatározni. A' brassói műszorgalom' nagyszerűségének, 's terjedtségének bizonyosságául a' Marienburgtól 1813ban felhozott számviszonyok szerént közlünk némellyeket.

Szerinte 1807ben a' brassói dolgozó osztály' jelesbjei közül kézmiveikkel terjedelmesebb kereskedést üztek:

1) 53 kulacskészítők: évenként készítenek 57,200 kisebb nagyobb fakulacsokat, ezeknek ára — 48 krt számítván darabjára — 29,760 ft.; mellyből Brassóban 100 fr. érő árulattván el, a' Bánátba és Slavoniába 10,660, Oláhországba 19,000 fr. érő vitetik ki.

2) A' kalaposok évenként 43,500 darab kalapot készítenek, melly számból, darabját egy v. fira számítva, Moldovába 's Oláhor-

szágra 53,500 ft. érőt küldenek bé.

3) 175 takács évenként 17,320 darab pamut gyolcsot sző, mellynek darabját 20 fr. számítva, értéke tesz 346,400 fr. Ebből 18,400 fr. a környékre, 200,000 fr. a temesi Bánátra és 128,000 fr. Oláhországra esik.

4) 24 posztógyártó, és 61 gypjuszövő évenként mintegy ezer darab posztó, 's ezer darab más szörkelme félét készít. Ezekon kívül a rásaposztókészítők 1600 vég rása, moldon és flanell szöveteket, mellyekből a posztónak nagy részét a katonaság számára vásárolják meg, a rása, moldon 's flanell a két magyar hazában használtatik fel.

5) A csinosabb 's dürvább lábbelikből mintegy 65,000 fr. érő Erdély, 50,000 fr. érő Oláhország' szükségeire fordítatik.

6) A kordovány készítő 40,000 kikészített kecske 's öt ezer juhbőrért Magyarországon mintegy 125,000 ft. kapnak.

7) A pokrócz készítéssel a Bolgárszeg nevét viselő külvárosban mintegy 600 család foglalatokodik 's évenként kerek számmal 58,400 párt készitnek, mellynek ára, párját 9 fr. számítva 545,600 fr. Ezen számból a Bánát és Slavonia 259,200 fr., Moldova és Oláhország 86,400 fr. fizet.

Marienburg szerint 1813ban csak 4 személyből állott az aranymivesek' czéha Brassóban 's ezekből is egy dologtalan veszteglett. Hogy az aranymivesek kurtán jönnek ki Brassóban, ezt ismét a szász bölcseségnek tulajdonítom. Hol sok aranyat rontanak el haszontalan cziczomára, kellem, test, idom és sok más üresség potlékul, ott többször látandjuk azt kétértelmű kezekon ezer proteusi alakzatban ide 's tova forgani, és forgattatni, mint eredeti képidomában jobb időkre tartatni. A szász nem fitogat, nem paradiroz czél nélkül, de bezzeg mikor a kényszerítő szükség, vagy a környezet parancsol, van is mihez nyuljon.

A fennebbi 7 számok alatt elé sorolt kézművesi egyesületekhez ha még azon 40 — 60 társulatokat, mellyeknél a műipar Brassóban a legjobb egészségben virágzik, oda adni sziveskedik a nyájas olvasó, azon kedvező eredményre jutand, hogy a több társulatokhoz arányban mindenik társulat megfizetteti szorgalmi bérét 's főleg a szomszéd Moldva 's Oláhország szolgáltattja a leggazdagabb pénzaratást. De valamint másutt a nagy világban „egyik kéz a másikat mossa“, így történik az Brassóban is. Fűszer, csemege, 's más keleti termékekkel Oláhország látja el nemcsak Brassót de nagy részét Erdélynek is. Számos hízott sertést hajtának ki onnan csak Brassó számára is, 's a hazai jobb borfajtákat is ismerik ugyan a brassóiak, de nagyobb részint Oláhország látja el a brassói pinczéket 's vendég fogadókat fanyar szamatu 's szokatlannál fő fajást okozó borával. 1813-róli jegyzetek szerint Oláhországból évenként körül belől 120,000, hazai terméskből 80,000 vedret visznek bé Brassóba. Legnevezetesebb kereskedési cikk az oláhországi termékek közül a pamut, nem csak azért hogy vele az egész Barczának, 's mondhatni Háromszéknek dolgot, és keresetet ad, 's évenként közel száz ezer pengőt hoz forgásba, hanem azért főleg, hogy a módfelett elnépesedett 's talán az országban legpénzletlenebb székely föld, a divatosabb árukra nem jutván költsége, maga készítette pamut szövetekkel állja ki minden vászon nemű házi szükségait. Brassóban két igen jeles erőmivet is láttam, mellyeken a nyers pamutból néhány nevendékek egy nap alatt 10 — 20 font bár minő szükségalkalmazandó fonalat készitenek el. Falukon ritka család, melly vagy kirekesztőleg pamut fonással ne foglalkoznék, vagy mezei munkától üres idejét arra ne fordítaná. A kereskedők a feldolgozott pamutért font számra határozott bért fizetnek. Kedvem volt egykor egy barczai szász család' belső háztartását megtekinteni. Az idő kellemetlen lévén a nyári munkáról az egész csa-

lád haza takarodott volt. Azt hiszed nyájas olvasó! talán a' megyei dolgozó nép' példájára ágyakon, padokon, vagy a' földön elnyulva ási-toztak, üres mesélés. vagy éppen kártyázás mellett ölték volna az idő' unalmait, mi négy szem közt legyen mondva, másutt még a' leg-szorgosabb dolog napokon sem ujság? Ép-pen nem: lehetek mintegy nyolczan a' tá-gas lakban, némellyik egy zugó kerék mellett, más matollával, mindenik pamut dolgozással el-foglalva. A' 70 éves családapa, éppen mint a' rózsza ajku unokaszűz lesütött kék szemekkel, kü-lönbség nélkül fontak. Előítéletem ellenmond-hatlanul meg volt czáfolva: „tiszteletes mun-ka, újból meggyőződésem magamban, bár melly ne-vet viseljen, nem szégyen; csak a' restség, a' tu-nyaság, az időpazarlás, ez szégyen, ez gyalázat, ez megbocsáthatatlan bűn. „]Soha sem felejttem el e' jámbor szász családot, pedig hiszem, 's hal-lottam, számos illy jelenetekre akadna a' vizsgáló minden falujában a' Barczának.

A' brassói kereskedés a' közelebbi években felette sokat szenvedett a' havasalföldi tartomá-nyok'belviszongásai miatt, míg a' helyre állott csend újból felderíté reményeit. Am de egy sokkal ha-talmasabb környület ismét el rémité a' szegény speculáns, 's csendes nyugalma' párnáját futja az óta a' jó tévő álm; mert láthatólag csök-ken 's esik visszafelé darab idő óta nálok a' ke-reskedés. Akkora szorgalom, kiméllés, olyan bölcs számítások mellett, homán még is e' csök-kenés? Meg sugom én: a' minek minden jó lel-kü magyar mint országa' egykori szebb léte' 's gazdagsága' hatalmas emelcsőjének teljes szívből örvend, az hasítja az emésztő bú' ránczait a' brassói' homlokára 's ez : „a' dunai gőz-hajó zás.“ Talán ezen megjegyzéssel vizet bö-csátok a' gőzhajózás' ellenségeinek malmára, kik a' Brassó' eséséből erősséget vélnek meríteni ezen idves intézet ellen; de ne felejtsek az ilyenek, hogy ha csökken Brassó, épül 's emelkedik Ma-

gyarország, s' a' t., és hogy „milliomok' növeke-dő boldogságát kevesek'ingó alapon nyugvó jó-létéért nem lehet, nem szabad feláldozni.“ El jön az idő 's a' gőzhajózás' áldásai Brassóig is kiter-jednek, 's akkor a' pillanatnyi csökkenés' sajná-sát az egész nemzet felett eláradtott jó lét' ma-gas gyönyörei fogják felejtetni. A' dolog' állása ez: Brassó a' műhelyeiben feldolgozandó anyag-nak egy részét Oláh-, mást Magyarországból és Austriából hozván, mellyeket feldolgozva azon tartományokba ismét ki küld, most a' gőzha-jók ugyan azon anyagot biztosabban, nagyobb mennyiségben, rövidebb idő alatt 's így olcsób-ban szállítják le Oláhországba, 's onnan annak termékeit vissza Magyarországba, mint a' bras-sói roppant terhű szekerek, mellyeknek Pestig 's onnan vissza Brassóig utazásuk több holnapok-ba telik, 's mennyi viszontagságnak kitéve? E' felett az oláhországi közlekedés, a' havasok' já-ratlan, töretlen útain és szorosain tartatván feun ezen utak a' tartós esőzések, ingások, téli nyári viharok, egy havasi folyam' megdagadása által é-venként többször is olly veszélyes állapotba té-tetnek, hogy a' kereskedés vagy teljesen meg-akad, vagy az istent kísértő vakmerészségnek nyitvák utjai, míg az akadályok vagy huzamos időmulás, 's minő káros ez a' kereskedésben, vagy megerőltetett szorgalom 's költség után csaku-gyan elhárítatnak. Más oldalról a' gőzhajó ha-tártzott napokon 's órákon kezdi 's végzi kisza-bott pályafutását, 's néhány napok alatt Oláhor-szág' kincseit Pestre, 's a' pesti szorgalom' miveit éppen Stambulig szállítja; minő kedvező szerencse!

Mind a' mellett azonban, hogy a' kilátások jelenben illy aggasztók a' brassói kereskedésre nézve, felette hibáznék az, ki a' brassói népség' előre látásától fel nem tenné, hogy kedvezvén idő 's jó tanács, kivágja magát a' sárból. [A' brassói kereskedésnek, 's vele Csík 's Három-szék keresetének új időszaka nyilhatnék a' Sze-benben és Háromszéken czélba vett ólthajó-

zási tervek' sikerültével. Az Ólt alkalmas mélységü vízmedrével arra adva lenni láttatik, hogy a' szegénységgel kínos keservesen küzdő székely földet egy virágzó gazdag vidéké varázsolja. Már közelében Brassónak Háromszék' s a' Barcza' minden folyamait medrébe foglalván, 10—20 ló erejü gőzösöket könnyen megbírja; majd a' fogarasi havasok' vizei által a' Marossalvetekedő magasságra dagadván árjai természetesebb hajók is játszva evezhetnének hátán. S avagy a' dús Brassónak mibe kerülne körülményeihez mérsékelt néhány gőzösöket tiltetni az Ólt' hátára, s velök szorgalma' termékeit egy pár nap alatt Oláhország' szívébe repíteni? Csak az a' kérdés: mikép' és hogyan fognak elhárintatni azon temérdek akadályok, mellyek az ólthajozást Erdővidéké' farkán Rákosnál, de főleg a' Verestoronynál Oláhországba vivő szorosnál nehezítik s csak nem megvívhatlanoknak látszanak. Ezen szorosban az Ólt' medre a' fenék' sziklássága s hol a' viz' színe felett kiül, hol alatt suttagó szikla élek miatt, mondhatni szinte alkalmatlan kivált egy nagyban s kecségtető kinézésekkel megindítandó hajózásra. Várni kell tehát itt is, mint egyebekben, míg az idő megérleli Erdélyt egy illy nagyszerü vállalatra, melly hogy minél előbb megtörténjen öszinte ohajtásunk; vagy várni kell, míg akad Erdélynek is Széchenyi-je, ki a' szívében bálványozott hazáért, drága nejét s otthonisága' szelid örömeit messzehagyván, elmenjen s a' vihar' harcaiban, az elemek' dulongásában ég' és föld' veszélyeinek kitéve, kényszerítse a' habokat s a' hajthatatlan kősziklákat, sima utat nyitni, mellyen az Erdélyt gazdagító kincsek ki s bé kényelmesen hordassanak! Ki lesz az, ki az ólti sziklakkal bajra szálljon? Ki lesz kérdem Erdély' Szécheayije? azt mondom egy ének' szavaival: „Várán várjuk azt a' nagy, azt a' felséges urat!”

Ennyivel érje bé jelenleg a' nyájas olvasó, ha ezen tárgyabani tudásvágyát ennyi ki elégít-

heti; miben szabad legyen avvagy csak a' dolog' fontosságaért is kételkednem. Ha a' t. olvasónak, s ezt örömmel hiszem, ezen közleménnyel csak tudásvágyát ingereltem, azt mondom: egy honi nagy kereskedő város egy vidék' közepén, melly egy jobb nemzedék által éléhozandó szép jövődre jogosítva van, bizony megérdemli, hogy érette fáradságát ne sajnálja, s viszonyjaival közelebbről megismerkedjék. Többre terjeszkednem nem engedi e' lapok' kimutatott célja; aztán azoknak is ohajtunk ám tet-szeni; kik csak rövid cikkelyeket szeretnek olvasni a' Társalkodóban. Hijában! a' tetszvágy-mi türes tagadás! a' szerény Társalkodó' tolettjén is előkelő szerepet játszik.

Brassónak azon utcáján, hol a' rézmivések' ifiabb s öregebb kalapácsai a' legsajátosabb harmonica' hangvegyületét képezvén ütésekkel, egymás sorjában csörömpölnek, Rotenbacher Keresztély, maga is rézmives mesterségére nézve, a' brassói művészet' egyik képviselője, megérdemli, avvagy csak szerény egyénisége (individualitas) miatt, melylyel a' látogatót lekötelezi, a' megismerést. Rotenbacher urnál a' durva mesterséget egy sajátos képző s teremtői szellem művészetté magasztalta. Kérésre műhelyébe vezetett. Minő meglepetés! egy 8 lábnyi magas szobor állott előttem, a' b. Szűz' szobra, karjain a' mosolygó gyermekkel, massiv rézből nem öntve, de kalapácsal kiverve. Az arcz' idoma, szabályszerűsége, a' kisedre lemosolygó angyali szemek, s átaljában azon menynevei megnyugovás, az arczon előmlő azon ritka báj, s gyöngéd ihletés, melly az égből látszik kölcsönözve lenni, s a' mellyek az istenanya' arczatjának az olasz képirók' vásznán olly vonzó érdekességet adnak mester kézzel nem kalapácsolvák, de mondhatnám mintegy szellemileg reá fuvalvák a' szoborra. Hát a' lebegő köntös' redői minő szabatosséggal s idomban ömlenek szét a' gömbölyüded tagokon! S mind ezt

egy kalapáccsal eszközli Rotenbächer úr, a maga szelleme' nemes eszméit, lelke' meg annyi napsugárait, a' durva anyagba költöztetvén, 's ez által a' fényes eszmét a' legnemesebb idomban testesítvén. Négy évig dolgozott a' művész ezen jeles szobron, nem annyira a' jutalomért mint a' művészetért; most a' Csík somlyói templom' homlokzata felett áll az, hova 1837 octobere' 29. ünnepélyes pompával helyezették.

Schneller nevü erőművész hasonló érdekes tünemény a' városban, különösen szelmalmáról hallám dicsértetni, melyet a' brassói majorok' egyikén műismerettel 's jeles sikerrel épített. Hallám hogy már két évek óta dolgozik egy gözkocsi' létesítésén, melylyel a' Barcza' 's Háromszék' kijelelt pontjaira vasut nélkül próbálna séta kocsikázásokat. De szándéka megvívhatlan akadályok miatt hajótörést szenvedett volna, melyek közt nevezetes szerepet az játszott, hogy a' művész szegény volt, 's ügyét a' jó istenen kívül más nem pártolta.

A' városi lég tiszta 's ez a' város' magas fekvésének ingyen ajándéka; de a' város' utczáit, nagyobb 's kisebb piaczeit keresett tiszta ságról nem dicsérhetem, azon nyilvánítással sem szándékozván rágalmazni, hogy a' csinoság a' legkedvezőbb körülmények mellett is kelletnél inkább elhanyagoltatik; jelesen a' „rózsa piacz“ környékén rózsza illatot nehezen, de kevésbbé csiklándó szagokat többször izlelhetni. Tagadhatlan azonban, hogy a' görög kapumelleti vízintézet, melyben a' Bolgárszegről jövő patakok egy roppant öblü bassinba fel fogva csapokon a' város' minden utczáira elvezethetik a' vizet, 's vele néhány órák alatt az egész várost kimoshatják, nagyon célirányos, 's vajha minél számos követőkre találna! Másfelől kívánnók, hogy más nagyobb városok' példájára Brassóban is iratnának ki a' szegleten az utcák' nevei, 's hogy az éjjeli világítás' hasznait tanulnák el akar Szebentől, akar Szász Se-

bestől, mert igaz az, hogy nap' lementé után nincs város a' földkerekségén, melyben olly pokoli sötét uralkodjék mint Brassóban. Ezt fekvése okozza, azt hiszem.

A' brassói nép' típusát főleg a' nyilvános helyeken volt módóm vizsgálni, 's többször a' sétatéren, melly a' vár' nyugoti felén a' barczai, 's háromszéki kapuk közötti részein vonul el a' várost a' külvárosoktól elválasztó térnek (glacis). Ezen hely kettős fasoraival, mulatóival, 's keleties nyalánságaival gyűlhelye a' brassói nagy és kis világnak. Van valami saját-szerű a' brassói emberben; egyvelge ónak és újnak, divatosnak és nem divatosnak, az európai feszültségnek 's a' keleti kényelmességnek, a' meghunnyászkodásnak 's a' derültségnek, 's általában közönségesek azon arcvonások, melyeket ollyan embereknél találunk, kik a' multból sok keserves tapasztalásokat hoztak át a' jelenre, 's a' jövődő' mosolygó tündéreinek nem igen hisznek. 'S avagy csoda-e ez olly városban, melly a' mivel világ' véghatárán állván, egyfelől egy alkotmányánál, ha nem is miveltségénél fogva szabadelmű, nyílt társalkodásu nemzettel, más felől kereskedése által olly népekkel áll viszonyban, melyeknél mind eddig bizodalmatlanság, béketűrés, vakengedelmesség, 's hallgatás a' fő fő erények? Ezen nézetekből itélve Brassó népességre, gazdagságra 's talán önállásra elsőbb Szebennél, de az általános miveltséget tévén a' hasonlítás' mérlegébe, Szebené az elsőség. Szeben vidámabb, élénkebb, nyájasabb; Brassó bizonyos keleties komoly 's aggodalmas bélyeget hord; Szeben' lakósival csak hamar megismerkedünk; sőt meg is szeretjük azokat 's ohajtunk velök maradni; Brassót is hecsüljük, de úgy vagyunk vele mint komolykedélyü barátunkkal, örömet találkozunk vele, szeretjük is szívünkben, de ebéd után nem egy könnyen maradunk vele. Tagadhatlan ez: „hogy Szebené a' civilizatio' érdeme Brassó felett.“

Brassó' környezetének tárgyai közt felette érdekös a' Czenk-tető, hova helybeli 's idegen ha szerit ejtheti föl-mászni nem egy könnyen mulatja el. A' Czenk a' város felett szinte kőfal egyenesen 1200 lábnyi magasra emelkedő méltóságos alaku sziklahegy keletről, sűrű növényzettel oldalán, ritka orvos füvekkel 's ásványokkal kedveskedő nyomonként a' vizsga természet buvárnak. Fáradtságos kissé a' feljutás, de azon gyönyörélvezetről, melylyel a' fátadónak jutalmul kínálkozik, nincs másnak fogalma, csak ki boldog vala a' kopasz sziklacsupról bámulni isten' hatalmát a' természet' ezer csudáiban. Vagynak az életben pillanatok, mikor az előttünk levő nagynak 's felségesnek képei az érzemények' akkora árját torlasztják szívünkre, hogy miattok a' meglepett ész' gépelye is fennakad forgásában — szólanánk, de a' szó szegénynek tetszik az érzemény' teljességéhez képest; csak egy szótlan néma merengés az; mi által a' felmagasztalt érzékeknek ünnepeyét, 's a' lelkünket megragadott tünemény' nagyszerűségét kifejezhetjük. Így van az, ki a' hegytetőről az alatt élettől nyüsgő városra, mellynek onnan minden utczáit 's házáit megszámlálhatja, 's a' természet' örök pompájával díszlő hájvidék' csuda szépségeire tekint alá. — Fenn a' Kárpátoknak a' csillagokig mereszkező ormain elsiklik a' szem festői csoportokon át azon sziklákig, hol az omladványaiban is regényes Törösvár elhalt századok' emlékeiben mutatja a' mulandóság' szomorú leczkéjét, a' mult' árnyék képeivel is sajgó sebeket ütven a' honfi' szívére; 's tovább a' fuvarokkal gazdag Zernestig, hol a' finom kőszén terem, 's hol a' sík téren hazáérti harczában hős halálát lelé a' nagy Teleki Mihály. Északról és nyugotról a' megáldott Barcza' 's a' szép Háromszék' rónái mint drága kövek a' Kárpátok' gyűrűjébe foglalva, zugó folyamoktól, mint meg annyi ezüst szalagoktól szegdelve nyulnak bé a' messze láthatárba. Mi-

nő, látomány! az emberi kebel talán szük is enyeni szépség' elfogadására! a' szívnek egy feneketlen örvénynek kell lenni, hogy a' benne felkelő tenger érzemény, a' kéj' végetlen özöne megférjen. „Láttad Nápolyt, és halj meg“ azt szokták mondani olasz honba utazóknak. Én azt mondom, ki a' Czenk-tetőn állva, e' nagyszerű jelenés' gyönyöreibe szíve egészen oda olvadt, az többre ezen sárhanton ne számíton, magasb' s' tisztább gyönyör élvezetet ez a' föld nem nyujthat.

A' hegytetőn hajdon egy várerősség állott, mellynek őrizete a' város' fedezésére használtatott; egy sasfészek a' kopasz sziklacsupon, honnan a' bátor daliák a' várost 's vidéket háborgató ellenség 's párthadakra győzni vagy halni egykor leszálltak. Most az enyészelt' kísértete ül romjai felett is. Azt hiszik némellyek, hogy a' város felibe le bocsátkozó sziklacsup' tetején a' várerősség, mintegy korona, úgy nézett volna ki, 's innen vette volna a' város latin (Corona) nevezetét. Mások ismét ezt regélik: „Szíve' főrgetege, 's hanyatló szerencséje futni kész-tetven Salamont, a' habozó 's könnyelmű királyt, e' völgyben elveszté drága koronáját, pásztorok lelék meg azt, fenn akadva egy fa törzsökön, 's róla adák a' városnak fennebbi nevezetét.“ Ezen rege minő alapon feneklik nem lehet tudni, de igaz az, hogy a' város' régibb címerei közt vagyon egy, melly egy csonka fatörzsökön fenn akadott arany koronát mutat, 's ezt használta maga Honter János is pecsétjein (ma a' város' címere egy sugároktól körzött vértlen fekvő arany korona), más felől mindenkinek mutogatják ma is azon barlangot, melly a' Bolgárszeg külváros szeglet' fejen is kivehető, hol a' monda szerint a' futó király élte' vég napjait szent zarándokságban töltötte volna. A' barlang előtt áll egy kő, ma is Salamon' köve, honnan olykor a' bünbánatos az elveszett gyönyörű országban legeltette szemeit. Ennyit regél a' mon-

da, 's ezt a' czenktetői vándornak egy egy ügyes Cicerone elbeszélni nem mulatja el. Mi a' historiai igazság? ez már más kérdés.

Egy külföldi útas azt írta a' Czenkről, hogy a' tetején kiülő roppant sziklakönyökről éppen a' piac közepére ugorhatni; jó szerencsét a' tréfához! de nem hiszem hogy az első ugrás után is talpra álljon, mint Pack mikor az első saltomortalét próbálta a' Niagara' habjaiba.

Azt is regélik hogy a' Czenket roppant művaslánczok tartják össze, 's őrzik a' várost leszakadásától. Boldogok a' kik nem látnak és még is hisznek.

(Folytatása következik.)

Árokalyi.

Egyveleg.

Könyvtárak. Mennyire megy a' földön különböző nyelveken világot látott könyvek' száma, meghatározni nem lehet. Én, ugymond, egy tudós, használtam egy 150,000 kötetekre menő könyvtárt, a' mellyben nem voltak ugyan duplicatumok, de bajosan kérdezősködhettél volna olyan könyv után, melylyel a' gondviselő töstént ne szolgált volna. A' legnagyobb könyvtár Európában a' duplicatumokon kívül 400,000, azokkal együtt pedig közel 500,000 darab munkát számlál. Ha ez igaz, úgy a' tudományosság' terjesztésére nyomtatott könyveivel Amerika csak az egy Párizs városánál is 10-szerte tesz kevesebbet. Az amerikai nyilvános könyvtárakban mint egy 150,000 darab könyvek találatnak, de egy amerikai azt állítja, hogy náluk többet olvasnak, 's tanulnak ezen kevés számú könyvekből, mint a' németországiak a' magok két millióra menő kötetekből.

Tengeri képek. Február. 21ikén éjjel Katwyk és Scheveninden közt egy hollandi ha-

lász hajó fővenytorlatra vetődött. Az iszonyu tengeri vész, az éj' korom sötétje, 's a' partok' távulsága a' szabadulásnak reménycsillámát is meghiúsíták. A' legénység a' hajó' köteleibe csimpajkozva halálos rettegéssel várta a' hajnal' hasadtát. Ezen veszélyes aggodalmak' közepette egy 18 éves ifju, Hueg Haasnoot nevü, megbáttrítá magát, 's a' maga 's társai' életök' megmentésére, mintegy éjféli két óra tájatt, levetkezett, 's a' habok közé vetvén magát, iszonyu habtorlatokkal viaskodva, szerencsésen partra uszott, 's itt anya szült meztelen a' hasító éjszaki széllel szembe, még két órát gyalogolt, mig Katwykot érte, hova 4 órakor elérkezvén, több nászadokkal a' segély után esengő hajónépség' megmentésére sietett. 6 órakor a' szerencsétlen legénység minden erejéből kifogyva partra volt szállítva, hol a' kormányos 's egy finak az iszonyu erőlködés' következtében életjel nélkül döltek mentőjök' karjaiba.

Poroszország' egyik tenger melléki helységében közelebből a' legnagyobb sietséggel, amugy kutya futtában tartának egy nászinnepet. A' völegény egy idegen tengeri kapitány; egy kereskedő' leányával kötteté össze magát. Febr. 10kén történt az első kihirdetés; 17kén kedvező szél kerekedvén a' 2dik 's 3ik hirdetést is megtéte, tanukat 's papot hivatott; ki az áldást töstént reájok is adá. A' menyasszonyt még nászkoszorúval fején kísérek a' hajóra, melly töstént vitorlákat feszítvén a' sík tengerre bocsátkozott, 's a' násznép az új pár' jelenléte nélkülön kénytelen feltartani a' parton a' nász lakomát.

Nem régiben egy tengeri kikötőben, fiu, apa 's nagyapa egyszerre innepelék születés innepökét. A' nagyapa 1767. januar. 17kén, az apa 1792. januar. 17kén, 's a' fiu 1817. januar. 17én született. Az apa a' fiunál 25 évvel, 's az apánál a' nagyapa éppen annyi számú évekkal idősebb.